

Návrh tzv. finanční ústavy – ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti

Stav: MF předložilo návrh ústavního zákona vládě, která tato opatření přislíbila ve svém programovém prohlášení. Jeho účinnost je cílená od 1. ledna 2014. V souvislosti s tím se předpokládá příprava navazujícího zákona a novelizace řady prováděcích právních předpisů.

Cílem je vytvořit číselná, institucionální i procesní pravidla pro fungování fiskální a rozpočtové politiky na ústavním základě tak, aby se předešlo nadměrnému zadlužování České republiky. Ústavní zákon se bude vztahovat na všechny jednotky zařazené do tzv. sektoru veřejných institucí (dle ESA 95).

I. Národní rozpočtová rada (NRR) (čl. 3):

- Nezávislá fiskální instituce, jejíž působnost bude spočívat ve **sledování vývoje hospodaření sektoru veřejných institucí a hodnocení plnění číselných fiskálních pravidel.**
- Postavení, působnost, pravomoci a organizační strukturu, navrhování členů, pravidla jejího financování, hospodaření a další podrobnosti stanoví navazující zákon.

II. Dluhová brzda (čl. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12):

- ČR musí mít nižší poměr celkového veřejného dluhu k HDP, než stanovují unijní pravidla (60 %), protože jako malá a otevřená ekonomika je citlivější na vnější šoky a vyšší zadlužení se tak citlivěji promítá do výnosů vládních dluhopisů a potažmo i do růstu ekonomiky.
- Dluh bude definován dle ESA 95 snížený o tzv. dluhovou rezervu. Výši upraveného zadlužení vyhlásí NRR.
- Stanovuje se pět dluhových pásem, kde se opatření postupně kumulují a stupňují s růstem dluhu:
 - **Nižší než 40 % HDP** – nestanovují se žádná specifická opatření. Fungují operativní fiskální pravidla.
 - **40 – nižší než 45 %:** vláda sněmovně předloží **zdůvodnění zvýšení dluhu a představí přijatá opatření** a návrhy opatření na následující rok. Rozsah opatření je konzultován s NRR. Dochází k **omezení poskytování nových státních záruk.**
 - **45 – nižší než 48 %:** vláda rozhodne o **snížení výdajů schváleného státního rozpočtu** již v daném roce za podmínek stanovených zvláštním zákonem. Na následující rozpočtové období jsou připraveny návrhy **státního rozpočtu, rozpočtů státních fondů i zdravotních pojišťoven s výdaji nepřesahujícími výdaje schválené v předcházejícím roce.** Dále dojde ke **snížení platů ústavních činitelů o pětinu** a **zmrazí se mzdové výdaje v sektoru veřejných institucí.**
 - **48 – nižší než 50 %:** vláda předloží **návrh na vyrovnaný či přebytkový státní rozpočet, rozpočty státních fondů a zdravotních pojišťoven. Totéž platí pro územní samosprávné celky (ÚSC).** Ostatní veřejné instituce nesmí po období, v němž zadluženost překračuje 48 % HDP, přijímat nové dlouhodobé dluhové závazky zvyšující zadlužení.
 - **Větší než 50 %:** vláda **žádá** Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR **o vyslovení důvěry.**
- **Výjimky** z výše uvedeného postupu může stanovit zákon při významném zhoršení hospodářského vývoje, nouzovém stavu, stavu ohrožení či válečném stavu. Výše uvedené se dále dočasně nemusí uplatnit při významném nárůstu výdajů na odstraňování následků živelních pohrom nebo výdajů vyplývajících z plnění mezinárodních smluv či jiných mezinárodních závazků České republiky. V období 1 roku od vyslovení důvěry vládě po jejím jmenování se postupuje dle režimu při výši veřejného dluhu 40 – 45 %.
- **Účinnost** od 1. ledna 2014 – odklad pro povinnosti zdravotních pojišťoven (od 1. ledna 2018)

III. Hospodaření ÚSC (obce, kraje) (čl. 13):

- Celková výše dluhu ÚSC by neměla překročit **60 % průměru jeho skutečných celkových příjmů za poslední 4 roky.**
- Pravidlo počítá s automatickým korekčním mechanismem. Překročí-li zmíněný poměr 60% hranici, **ÚSC ročně sníží své zadlužení postupem stanoveným zákonem.**
- **Pokud nesoulad nebude odstraňován, stát ročně zadrží část daňového výnosu** ÚSC ve výši požadavku na minimální snižování jeho zadluženosti (tj. ve výši 5 % z rozdílu mezi celkovou výší dosaženého dluhu ÚSC a 60 % průměru jeho skutečných celkových příjmů za poslední čtyři roky). Zadržený daňový výnos ÚSC bude **možné uvolnit jen ke splacení jeho dluhových závazků.**
- U popsaného korekčního mechanismu je navrhována **odložená účinnost** od 1. ledna 2018.

IV. Nová koncepce střednědobých výdajových rámců (čl. 2):

- Zvláštní zákon upraví **pravidla pro stanovení celkových výdajů sektoru veřejných institucí.** Postup bude analogický k pravidlu tzv. střednědobého referenčního tempa růstu výdajů obsaženému v preventivní části Paktu stability a růstu. Podle něj by roční růst výdajů neměl přesahovat střednědobý růst potenciálního HDP. To znamená, že dodatečné příjmy nejsou zapojovány k realizaci dodatečných výdajů, ale ke snížení dluhu. Pokud není dosaženo střednědobého rozpočtového cíle, je růst výdajů dále snižován.
- **Všechny jednotky tzv. sektoru veřejných institucí budou sestavovat rozpočet a střednědobý výhled.**
- Podrobnosti budou upraveny navazujícím zákonem o pravidlech rozpočtové kázně, který bude schvalován oběma komorami Parlamentu České republiky.